

Inhoud

- 1 Algemene regels
- 2 Scoringsvoorschrift
  - 2.1 Scoringsregels algemeen
  - 2.2 Scoringsregels voor de vragen
  - 2.3 Scoringsregels voor de vertaling
  - 2.4 Antwoordmodel voor de vragen
  - 2.5 Antwoordmodel voor de vertaling

1 Algemene regels

In het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO zijn twee artikelen opgenomen die betrekking hebben op de scoring van het schriftelijk werk, namelijk artikel 41 en artikel 42. Deze artikelen moeten als volgt worden geïnterpreteerd:

1 De examinerator en de gecommitteerde zijn verplicht het scoringsvoorschrift voor de scoring van het schriftelijk werk toe te passen.

2 De examinerator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg de score voor het schriftelijk werk vast. Komen ze daarbij na mondeling overleg op basis van het scoringsvoorschrift niet tot overeenstemming, dan wordt de score vastgelegd op het rekenkundig gemiddelde van beide voorgestelde scores, (indien nodig) naar boven afgerond op een geheel getal.

2 Scoringsvoorschrift

Voor de beoordeling van het schriftelijk werk heeft de Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven (CEVO) het volgende scoringsvoorschrift opgesteld.

2.1 Scoringsregels algemeen

1 De examinerator vermeldt de scores per vraag en per kolom en de totaalscores op een aparte lijst.

2 Bij de scoring van een onderdeel van het schriftelijk werk zijn alleen gehele punten geoorloofd.
Een toegekende score kan nooit lager zijn dan 0.

3 Een volledig juiste beantwoording van een vraag en een volledig juiste vertaling van een kolom levert het aantal punten op dat in het antwoordmodel als maximumscore staat aangegeven.

4 Indien een gegeven antwoord of een vertaling niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord of deze vertaling op grond van aantoonbare vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist gekwalificeerd kan worden, moet het aantal beschikbare punten geheel of gedeeltelijk aan het gegeven antwoord of aan de vertaling worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel.

5 Voor het schriftelijk werk kunnen maximaal 100 scorepunten worden toegekend. De kandidaat krijgt 10 scorepunten vooraf. Van de overige 90 scorepunten worden maximaal 45 punten aan de vragen toegekend en maximaal 45 punten aan de vertaling.

2.2 Scoringsregels voor de vragen

1 Indien in een gegeven antwoord een gevraagde toelichting of motivering ontbreekt, dan wel foutief is, kunnen geen punten worden toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven.

2 Indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

3 Indien een kandidaat meer antwoorden (in de vorm van voorbeelden, redenen, argumenten e.d.) geeft dan er expliciet gevraagd worden, komen alleen de eerst genoemde antwoorden voor beoordeling in aanmerking.
Indien er slechts één antwoord expliciet gevraagd wordt, wordt dus alleen het eerst gegeven antwoord in de beoordeling betrokken.

2.3 Scoringsregels voor de vertaling

1 De score 0 moet worden toegekend indien in een kolom een zeer ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolom.

Het verdient aanbeveling de scoring van het examenwerk per vraag en per kolom of zin uit te voeren en tijdens de scoringsprocedure de volgorde van de examenwerken enkele keren te wijzigen. Dit om ongewenste beoordelingseffecten tegen te gaan.

2.4 Antwoordmodel voor de vragen

Antwoorden

Deel-
scores

Bij de beoordeling van het werk dient er van uitgegaan te worden dat de opgave en het beoordelingsvoorschrift juist zijn. Het is niet toegestaan hiervan naar eigen inzicht af te wijken, ook niet op grond van onderlinge afspraken, al dan niet gemaakt op examenbesprekingen. Met een eventuele fout in de opgave of in het beoordelingsvoorschrift zal rekening worden gehouden bij de vaststelling van de cesuur.

Tekst 1

Maximumscore 2

- 1 Hoewel Cicero beseft dat de troepen er zijn om bescherming te bieden / voor de veiligheid / om geweld tegen te gaan, boezemen ze hem toch angst in.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 2

- 2 Dat zij gericht waren tegen Milo / om het proces tegen Milo in diens nadeel te beïnvloeden / dat het de bedoeling was Milo aan de soldaten over te leveren.

Maximumscore 2

- 3 De door Pompeius genomen ordemaatregelen werden ervaren als een poging het proces tegen Milo te beïnvloeden omdat Pompeius als consul (sine collega) de senaat twee wetten had laten aannemen om een snel proces tegen Milo mogelijk te maken.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

1

1

Maximumscore 2

- 4 sapientissimi   iustissimi (viri)
(nec) iustitiae suae   (nec) sapientiae

Maximumscore 2

- 5 (ut nihil iam quaerere aliud debeatis nisi) uter utri insidias fecerit.
Indien alleen insidias fecerit, geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 2

- 6 Dat een bekentenis van Milo automatisch tot veroordeling moet leiden.

Maximumscore 2

- 7 Door de uitdrukking *vi victa vis* worden Clodius en Milo op één lijn gesteld en Cicero kiest daarom voor een formulering die gunstig is voor Milo / ongunstig voor Clodius. Ook goed: Cicero wil Milo niet in verband brengen met *vis*, maar met *virtus*.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 2

- 8 Het is geen verdienste van Milo, maar zijn lot (dat zijn zelfbehoud vanzelf het behoud van de staat betekende).
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 1

- 9 Het recht op zelfverdediging / noodweer.

Maximumscore 2

- 10 quacumque ope
Onjuist: omnem vim

Maximumscore 2

- 11 c

Maximumscore 1

- 12 Identificatie met het groepsbelang.

Maximumscore 1

- 13 Een gevoel van bedreigd-zijn.
De toevoeging: of in-de-steek-gelaten-zijn maakt het antwoord niet fout.
Alleen in-de-steek-gelaten-zijn niet goed rekenen.

Maximumscore 4

- 14 De kern van het betoog *de causa* was dat niet Milo voor Clodius een hinderlaag heeft gelegd, maar Clodius voor Milo. 2
De kern van het betoog *extra causam* wordt gevormd door de stelling dat Milo door Clodius te doden de staat een dienst heeft bewezen. 2
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 2

- 15 fortes et animosos (et se acriter ipsos morti offerentes) (regel 63) 1
(eorumque) qui nostram misericordiam non requirunt (regel 63–64) 1

Maximumscore 2

- 16 Als wij willen dat het leven gespaard wordt van gladiatoren die niet om medelijden smeken, hoeveel te meer moeten wij dat dan bij dappere burgers doen. / Als wij medelijden hebben met gladiatoren die daar niet om vragen, hoeveel te meer moeten wij dan medelijden hebben met burgers die dat niet doen.

Maximumscore 2

- 17 Als (dappere) burgers meer waard zijn dan (dappere) gladiatoren.

Tekst 2**Maximumscore 2**

- 18 Cicero werd vermoord op instigatie van (Marcus) Antonius, omdat Cicero zich diens haat op de hals had gehaald door het houden van tegen hem gerichte redevoeringen, de zgn. Philippicae. (Deze werden zo genoemd naar de redevoeringen die Demosthenes had gehouden tegen Philippus van Macedonië.)

Tekst 3

Maximumscore 2

- 19 Mensen die de beoefening van de retorica combineren met politieke activiteiten. Mensen die zich niet met de politiek inlaten, maar alleen onderwijs geven in de welsprekendheid.
Mensen die zich afzijdig houden van politieke activiteiten en zich niet bezig houden met welsprekendheid / welsprekendheid verachten.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Indien twee antwoorden goed, 1 scorepunt toekennen.
Indien één antwoord goed, geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 1

- 20 Nee, want volgens Cicero bestaat er geen scheiding tussen filosofie en welsprekendheid. Alleen indien de toelichting juist is, een scorepunt toekennen.

Tekst 4

Maximumscore 2

- 21 contionum
De toevoeging van het woord dumtaxat maakt het antwoord niet fout.

Tekst 5

Maximumscore 3

- 22 anafoor: vraag – vraag – vraag / wat – wat – wat
asyndeton: vraag niet – vraag
parallele zinsbouw: wat uw land kan doen voor u – wat u kunt doen voor uw land / mede-Amerikanen – mede-wereldburgers
climax: wat u kunt doen voor uw land – wat wij samen kunnen doen voor de vrijheid van de mensheid.

Indien drie antwoorden goed, 2 scorepunten toekennen.
Indien twee antwoorden goed, 1 scorepunt toekennen.
Indien slechts één antwoord goed, geen scorepunt toekennen.

Tekst 6

Maximumscore 2

- 23 De aandacht trekken van het publiek.
De toehoorders voor zich innemen.
Indien geantwoord: het onderwerp aangeven, dit goed rekenen.

11

2.5 Antwoordmodel voor de vertaling

Antwoorden	Deel- scores
Kolon 24	
Maximumscore 2	
Qui autem bonam famam bonorum, (kolon 25), expetunt, Maar zij die een goede naam bij mensen van aanzien, (kolon 25), nastreven / begeren / verlangen,	
treffen / overkomen	<u>0</u>
honger	<u>0</u>
expetunt niet verbonden met qui	<u>0</u>
Kolon 25	
Maximumscore 2	
quae sola vere gloria nominari potest, wat / die als enige werkelijk roem genoemd kan worden / wat werkelijk de enige roem genoemd kan worden,	
ware roem	<u>1</u>
in de lente	<u>0</u>
met / door roem	<u>0</u>
hij kan noemen	<u>0</u>
benoemd worden / aangeklaagd worden	<u>0</u>
die genoemd kunnen worden	<u>0</u>
Kolon 26	
Maximumscore 3	
aliis otium quaerere debent et voluptates, non sibi. moeten voor anderen rust en genoegens / genot zoeken / trachten te verkrijgen, niet voor zich(zelf) / hen zelf.	
anderen moeten rust trachten te verkrijgen	<u>0</u>
andere rust	<u>0</u>
zij zijn aan anderen rust verschuldigd	<u>0</u>
wellust	<u>2</u>
voor anderen rust en geen genoegens voor zichzelf	<u>1</u>
voor hen / voor hem	<u>0</u>
Kolon 27	
Maximumscore 3	
Sudandum est iis pro communibus commodis, Zij moeten zweten / zich aftobben / inspinnen voor het algemeen belang / de algemene belangen,	
Fouten tegen het gerundivum in kolon 27 t/m 30 niet meer dan tweemaal aanrekenen (dus maximaal 6 scorepunten in mindering brengen).	
voor hen moet gezweet worden	<u>0</u>
zij zweten voor hen	<u>0</u>
er is door hen gezweet	<u>0</u>
de passende gemeenschappelijke bezittingen	<u>0</u>

Antwoorden	Deel- scores
Kolon 28	
Maximumscore 3	
adeundae sunt inimicitiae, zij moeten vijandschap(pen) / vijanden trotseren / aanvaarden,	
naar vijandschappen toegaan	<u>2</u>
zij trotseren vijandschap(pen)	<u>0</u>
vijandschap(pen) / vijanden is / zijn getrotseerd	<u>0</u>
van het trotseren van vijandschap	<u>0</u>
gehoord worden	<u>0</u>
Kolon 29	
Maximumscore 3	
subeundae sunt saepe pro re publica tempestates, zij moeten dikwijls voor de staat storm(en) / gevaren doorstaan / ondergaan,	
zij doorstaan stormen / stormen zijn doorstaan	<u>0</u>
stormen naderen (ongemerkt) / moeten (ongemerkt) naderen	<u>0</u>
tijdsgewricht / tijdsomstandigheden	<u>1</u>
Kolon 30	
Maximumscore 3	
cum multis audacibus, improbis, nonnumquam etiam potentibus dimicandum est. zij moeten met vele vermetelen / roekelozen / brutalen / stoutmoedigen / onverschrokkenen, slechten, soms / ooit zelfs met machtigen strijden.	
vermetelen moeten met velen strijden	<u>0</u>
nooit	<u>0</u>
terwijl zij soms zelfs machtig zijn	<u>2</u>
machten	<u>1</u>
soms zelfs in staat te strijden	<u>0</u>
zij strijden / er is gestreden	<u>0</u>
Kolon 31	
Maximumscore 2	
Haec audivimus de clarissimorum virorum consiliis et factis, Dit hebben wij gehoord / horen wij over de besluiten / plannen / raadgevingen en daden van zeer beroemde mannen,	
door de besluiten	<u>0</u>
beroemde mannen	<u>1</u>
krachten	<u>0</u>
zeer beroemde besluiten	<u>0</u>
Kolon 32	
Maximumscore 1	
haec accepimus, haec legimus. dit hebben wij vernomen / vernemen wij, dit hebben wij gelezen / lezen wij.	
accepteren / aannemen	<u>0</u>

Antwoorden	Deel- scores
Kolon 33	
Maximumscore 1	
Neque eos in laude positos videmus, En wij zien dat zij niet in aanzien staan / en wij zien niet / noch zien wij dat zij in aanzien staan,	
wij hebben gezien	<u>0</u>
Kolon 34	
Maximumscore 3	
qui incitaverunt aliquando populi animos ad seditionem, die eens / soms (de gemoederen van) het volk hebben aangezet / aanzetten tot opstand,	
qui niet als relativum	<u>0</u>
Indien qui ook in kolon 35 en 36 onjuist is vertaald, dit in totaal éénmaal aanrekenen (dus maximaal 3 scorepunten in mindering brengen).	
eindelijk eens	<u>1</u>
het volk / de volkeren zette(n) aan	<u>0</u>
een opstand van het volk / volksopstand	<u>2</u>
aansporen / hadden aangespoord (tijd)	<u>2</u>
Indien ook in kolon 35 en 36 dezelfde tijdfout wordt gemaakt, dit in totaal tweemaal aanrekenen (dus maximaal 2 scorepunten in mindering brengen).	
Kolon 35	
Maximumscore 3	
aut qui largitione caecaverunt mentes imperitorum, of die door vrijgevigheid / omkoperij (de geesten van de) ondeskundigen / ondeskundige geesten hebben verblind / verblindden,	
of met welke vrijgevigheid	<u>0</u>
verblinden / hadden verblind (tijd)	<u>2</u>
Kolon 36	
Maximumscore 3	
aut qui fortes et claros viros et bene de re publica meritos in invidiam aliquam vocaverunt.	
of die dappere (en) beroemde mannen (en) (mensen) die zich verdienstelijk hebben / hadden gemaakt jegens de staat op een of andere manier een slechte reputatie hebben bezorgd / bezorgden.	
of zij die dapper waren en die	<u>0</u>
zij die dapper zowel beroemde als verdienstelijke mannen	<u>0</u>
helder	<u>2</u>
krachten	<u>0</u>
bezorgen / hadden bezorgd (tijd)	<u>2</u>

Antwoorden	Deel- scores
Kolon 37	
Maximumscore 4	
Leves hos semper nostri homines et audaces et malos et perniciosos cives putaverunt. De onzen hebben dezen / hen altijd beschouwd als lichtzinnige / onbetrouwbare / onberekenbare mensen en als vermete(n)le (en) slechte (en) verderfelijke burgers. De onzen hebben deze mensen altijd beschouwd als lichtzinnig en als vermete(n)le (en) slechte (en) verderfelijke burgers. De onzen hebben deze mensen altijd beschouwd als lichtzinnig (en) vermetel (en) slecht en als verderfelijke burgers.	
weinig betekenend	<u>3</u>
lichtgewapend / zacht	<u>1</u>
de onzen hebben deze lichtzinnige mensen altijd beschouwd als vermetel en slecht en als verderfelijke burgers	<u>3</u>
de onzen beschouwden deze lichtzinnigen als mensen	<u>0</u>
en de burgers beschouwden hen als vermetel en slecht en verderfelijk	<u>1</u>
Kolon 38	
Maximumscore 3	
At vero qui horum impetus et conatus represserunt, Maar (daarentegen / inderdaad / in waarheid) zij die hun aanvallen en pogingen hebben tegengehouden / onderdrukt,	
en werkelijk	<u>2</u>
wie? / welke (aanvallen)?	<u>0</u>
Ook indien qui in kolon 34, 35 en / of 36 onjuist is vertaald, een fout hier opnieuw aanrekenen.	
deze aanvallen en pogingen	<u>1</u>
wie van hen (horum verbonden met qui)	<u>1</u>
impetus en conatus als subject	<u>0</u>
impetus en conatus enkelvoud	<u>2</u>
Kolon 39	
Maximumscore 3	
qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consiliis audacium restiterunt, (zij) die door / met (hun) gezag, (zij) die door hun trouw / geloofwaardigheid / betrouwbaarheid, (zij) die door hun standvastigheid, (zij) die door hun grootheid van geest weerstand hebben geboden aan de plannen van de vermetelen,	
Indien qui in kolon 38 onjuist is weergegeven, dit in kolon 39 niet opnieuw aanrekenen.	
met welk gezag, met welke trouw	<u>0</u>
vertrouwen / geloof	<u>2</u>
vermete(n)le plannen	<u>1</u>
de vermete(n)le / vermetelheid weerstand hebben geboden	<u>0</u>
door plannen van vermetelen weerstand hebben geboden	<u>0</u>
plannen van de geest	<u>0</u>

Kolon 40**Maximumscore 3**

hi graves, hi principes, hi duces, hi auctores huius imperii semper habiti sunt.
dezen / zij zijn / werden altijd beschouwd als gezaghebbend / waardig, als
voorman(nen) / voornaamste(n), als leider(s), als steunpilaren van dit rijk / deze macht.

drukkend / lastig / hinderlijk

0

vorsten

2

keizers

1

veldheren / bevelhebbers

2

deze gezaghebbenden zijn altijd beschouwd als

1

deze rijken zijn altijd beschouwd als

0**Einde**